

Zomer

In dit nummer:

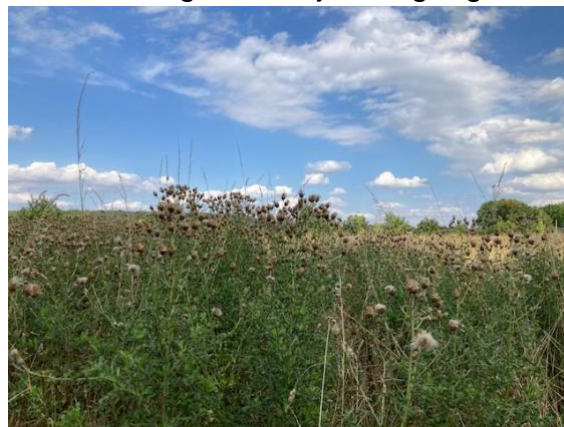
- **Hoe is het op ons land?**
Hoe gaat het met onze nieuwe boompjes en planten in de droogte?
- **Twee rondleidingen**
Mensen uit de buurt maken kennis.
- **Wat is het verschil tussen een voedselbos en een moestuin?**
- **Voedselbos Ketelbroek**
Een bezoek aan een 15 jaar oud voedselbos in Groesbeek.

Hoe is het op ons land?

Ik vind het steeds prettiger om op het land rond te lopen. Er staan nu acht bankjes her en der. Het land is rustig in beweging, het wordt anders dan het was. Er is een globale richting, waar het heen gaat. Als ik nu vanuit onze grote schuur naar het land loop zie ik, naast het hoge gras, steeds meer

pioniers, boven het gras uitkomen. Ik zie de beuk, de els en de populier. En ook de distel, de berenklauw en de brandnetels gaan vrolijk hun gang.

Dat levert straks weer compost op voor de bodem. Heel goed!

De meeste in het vorig najaar geplante boompjes en struiken zijn de droge en warme zomer goed doorgekomen. Soms heb ik ze een beetje geholpen met water. Al die plantjes en struiken zijn aan ons toevertrouwd. Het is best een grote verantwoordelijkheid. Ik wilde zo graag dat ze goed de zomer door zouden komen.

Hiernaast zie je de jostabes, honingbes en de winterlinde. Zo mooi om te zien, dat ze het goed doen bij ons.

De bovenkant van het gras is dor en droog. Dicht bij de bodem zie je nog veel groen gras. Het is daar relatief best vochtig. Dus ook een aantal kleine plantjes redt het. Ze zitten dicht bij de grond en groeien in een prettig, relatief vochtig klimaat, in de beschutting. De planten in de omzoming, die nu twee winters geleden zijn geplant, doen het goed. Ze worden al echt hoog. Nog een paar jaar, en het zijn bomen. Het komend najaar gaan we onze volgende plantronde uitvoeren.

Een bijzondere ervaring had ik met de nashi peer. Op een warme dag, de dag

nashipeer 2e bloei

nadat het hier maar liefst 39 graden was, zag ik tot mijn schrik dat de blaadjes van de nashipeer zwart waren geworden. Ik kon niks anders doen dan het boompje een paar keer flink water te geven. Tot mijn grote verbazing, zaten er binnen een paar

dagen nieuwe blaadjes aan het boompje. En, sterker nog, de boom stond in bloei!

De droogte is goed te zien in onze poel. De grondwaterstand is, zoals iedereen weet, behoorlijk laag. Nog steeds leven genoeg, in en om de poel. Een heerlijk plekje om te zijn, ook bij laag water.

Twee rondleidingen

In het juli nummer van het dorpsblad

'Op de Milsbèk' stond een interview met ons over het voedselbos. En een oproep om mee te doen aan een rondleiding. Op 27 augustus waren er 's morgens twaalf

mensen en 's middags was er een groepje van zes. Voor ons was het de eerste keer dat we dit zo uitgebreid deden. We vonden het best spannend. Dat bleek helemaal niet nodig. Het werden twee leuke ontmoetingen. De deelnemers genoten en wij ook. De kern van de ontmoeting bestond uit een rondleiding over ons terrein. Het voedselbos bestaat nog maar twee jaar, dus het is echt nog 'in wording'. Zeker met dat hoge gras zie je nog niet

zoveel. Je hebt daarom echt uitleg nodig van iemand die weet waar je op moet letten, in dit geval was Onnie dat. Zij kon tussen het gras de plantjes aanwijzen, of de boompjes, of een rij planten of bomen.

Het meest bijzonder waren de gesprekken en gesprekjes die daarbij ontstonden. Over hoe iedereen zelf in zijn of haar eigen directe omgeving met de natuur bezig is. Over wat iedereen herkent van onze insteek: niet proberen de natuur te domineren, maar echt samen te werken met de natuur.

Over het verschil met de "normale" aanpak in de landbouw. Niet ploegen, niet snoeien, de grond zo min mogelijk verstoren en de natuur zo veel mogelijk haar gang laten gaan. En vooral geen haast hebben; het tempo van de natuur volgen. En te genieten van hoe het nu is.

Dat leidde, zeker 's middags, ook tot gesprekken over de "helende" werking van de natuur op mensen. Dat je kunt leren de controle over het leven wat meer los te laten en te laten gebeuren wat er dan "vanzelf" gebeurt. Zonder de druk die de samenleving vaak op mensen legt. Op die manier kan het voedselbos niet alleen een voorbeeld zijn hoe het ook kan. Maar ook een bron zijn van rust, onthaasting en ontspanning. En een permanente les over de betekenis van de natuur in ons

leven. En dat we in feite allemaal 'natuur' zijn!

Wat is het verschil tussen een moestuin en een voedselbos?

Van de week kreeg ik een appje van een vriend van mij, die schreef dat hij onze moestuin geroemd had in een gesprek met vrienden van hem. Ik moest hem teleurstellen: Wij hebben geen moestuin. 😊

In een **moestuin** gebruik je voornamelijk éénjarige planten. Die plant je, bemest ze of je zorgt voor compost, je geeft ze water en je gebruikt eventueel een bestrijdingsmiddel tegen ongedierte en plantenziektes.

So nodig snoei je. En je jaagt dieren die je producten willen eten zoals konijnen en vogels, zoveel mogelijk weg. Uiteindelijk oogst je. Dit hele proces verloopt binnen één seizoen. Dan is je tuintje weer helemaal kaal want je hebt alle groen eraf gehaald. Het volgende seizoen begin je dus weer opnieuw met nieuwe plantjes, die je opkweekt, etc., etc.

In een **voedselbos** staan vooral meerjarige planten, bomen en struiken. Je zet de schop voorzichtig in de grond, zodat je de bodem zoveel mogelijk ongemoeid laat en de bestaande bodemstructuur in stand

houdt. Je gebruikt geen mest, geen bestrijdingsmiddelen. Als het goed is, ook geen extra water. Je snoeit niet en laat de bomen en planten rustig hun gang gaan. Zo ontstaat ieder jaar meer biomassa op de bodem, van de dode takken, de bladeren en het gras. De bodem wordt zo steeds vruchtbaarder. Het duurt een aantal jaren voordat de opbrengst van het bos voor de mens beschikbaar is. De opbrengst is in eerste instantie voor de dieren. Pas als het bos voldoende levert, blijven er producten over voor de mens. Je begint in een voedselbos dus niet ieder jaar opnieuw. Het is een doorlopend proces van groeien en bloeien. Van het stapje voor stapje opbouwen van een zelfstandig functionerend ecosysteem.

Voedselbos en **moestuin** verschillen dus van elkaar als dag en nacht. Het gaat in beide gevallen om het groeien van planten in de aarde. Hier houdt de vergelijking ook ongeveer op. Tegenwoordig zie je wel meer mengvormen. Mensen die een moestuin maken zorgen van tevoren voor een natuurlijke beschutting aan de randen van de moestuin. Men probeert geen gif te gebruiken, en zoekt naar natuurlijke vijanden van de beesten die de verse groentes opeten, zoals ganzen tegen de slakken. En in voedselbossen plant men soms, na een aantal jaar, tussen de meerjarige planten, eenjarige gewassen.

Wij hebben een voedselbos. En geen moestuin!

Voedselbos Ketelbroek

Eind mei bezochten we het voedselbos van Wouter van Eck in de Horst achter Groesbeek. "We" zijn Onnie en Henk en Xander en Vief, onze zoon en zijn vriendin. Wouter van Eck is de goeroe van de voedselbos-ontwikkeling in Nederland. Hij weet er echt alles van. We wilden graag weer een keertje rondkijken. Ketelbroek is zowat het oudste voedselbos in ons land. Het bestaat al 15 jaar. Hier zien we hoe het er over ruim 10 jaar bij ons uit kan zien. En dat is indrukwekkend. Wouter van Eck heeft 350 verschillende soorten geplant, omdat hij wil uitvinden wat er *wel* en wat *niet* wil groeien in een voedselbos. Veel heeft hij min of meer in cirkels geplant, met daar

Henk en Wouter in Voedselbos Ketelbroek

doorheen een paar paden. Dat maakt het nogal onoverzichtelijk allemaal. Alleen op de paden mag je lopen. Waarschijnlijk is Wouter de enige die in Ketelbroek goed de weg weet. Wij liepen met een groepje andere geïnteresseerden netjes achter hem aan. Op sommige plekken hield hij stil en dan vertelde hij over wat we om ons heen konden zien. Kijk, daar staat de vlier, de winterharde citroen, de sneeuwkllokjesboom, de Koreaanse bosasperge, de Japanse gember en ga zo maar door. Of op een andere plek: de Japanse kwee, de kiwibes, de Chinese mahonie, de kroosjespruim, en de mierikswortel. Hij heeft ook een

aantal bomen en struiken in rijtjes naast elkaar gezet. Wouter kent ze allemaal en over al die planten kan hij spontaan of desgevraagd, allerlei sappige details vertellen. Vriendelijk, met droge humor, altijd heel goed geïnformeerd. En onderhoudend. Ook Xander en Vief waren onder de indruk. Een paar bekende uitspraken van hem:

**Een voedselbos is voor luie boeren.*

**Toen het heel droog was waren er maar twee groene plekken in het landschap – ons voedselbos en het kunstgrasveld van de voetbalclub.*

Wij hebben goed gekeken naar wat het bij hem goed doet en een paar van zijn ideeën over de indeling van een voedselbos overgenomen. Elke keer is duidelijk: elke situatie elke plek is anders. Afhankelijk daarvan zoek je een structuur met bomen en planten bij elkaar die op die plek in die situatie kloppen. Mochten we de kans krijgen dan gaan we graag nog een keer bij hem kijken. Want het is voor aankomende voedselbosboeren uitermate leerzaam om een paar uur met Wouter van Eck mee te lopen! En bovendien een waar genoegen om in dit bos met zijn vele verschillende soorten planten en struiken te zijn.

Geïnteresseerd?

In dit boek kun je lezen over Ketelbroek. Je vindt er een lijst van meest succesvolle planten. Ook vind je in dit boek een aantal recepten voor gerechten. Allemaal op basis van ingrediënten uit het voedselbos.

Het voedselbos Vier seizoenen

Ketelbroek van Marc van Dinther (Uitgeverij Podium, Amsterdam, 2020).

Missie

Wij willen ons terrein zodanig inrichten dat de natuur terugkeert en er meer biomassa ontstaat.

Wij willen dit doen zonder gebruik te maken van gif, in samenwerking met de natuur.

Wij streven naar een natuurlijk evenwicht tussen alles wat leeft, op en in het land, zoals planten, bomen, struiken, bloemen, bodemleven, vogels, insecten en andere dieren, de mensen die er omheen leven en de activiteiten die in de buurt plaatsvinden.

Wij willen kunnen genieten van wat er groeit, stroomt, leeft en bloeit. Water is voor ons een belangrijk element.

Wij willen het hele jaar door kunnen oogsten van noten, fruit en andere eetbare planten en minder afhankelijk zijn van eten uit de winkel.

Wij willen dit plan vormgeven en afstemmen en waar mogelijk samendoen met de mensen die om ons heen leven.